

Л. П. Дікмарова, Є. Д. Михайлова, С. Г. Нерубенко, Я. М. Пророк

СПОГАДИ СПІВРОБІТНИКІВ ВІДДІЛУ В. М. МИХАЙЛОВСЬКОГО

Згадує Л. П. Дікмарова: Спогади про члена-кореспондента НАН України Володимира Миколайовича Михайловського – це, по-перше, спогади про те, як в 1951 р. був створений Фізико-механічний інститут НАН України. Починаючи ці спогади, я хочу повернутись до свого студентського життя у Львівській політехніці в 1945–1950 рр.

Навчаючись на електротехнічному факультеті, я, згідно з проспектами інституту, вибрала спеціальність автоматика і телемеханіка. Але на час мого перебування у Львівській політехніці ще не було підготовки за такою спеціальністю. Я навчалась спеціальності електромеханічні прилади, в одній із двох груп, яка була спрямована на електричні вимірювання неелектричних величин. Спецкурс для цієї групи вели співробітники Інституту автоматики і телемеханіки АН СРСР, які під керівництвом д-ра техн. наук М. М. Шуміловського працювали в групі автоматичного контролю при Львівському політехнічному інституті. Один з спецкурсів із телевимірювання нам читав член цієї групи молодший науковий співробітник Інституту автоматики і телемеханіки АН СРСР В. М. Михайловський.

На той час В. М. Михайловський був досить молодим і мало відрізнявся від студентів у шинелях, які, як і він, прийшли в інститут після фронту. Це був перший післявоєнний випуск Львівської політехніки. Це був також і початок становлення В. М. Михайловського як вченого, спеціаліста в галузі телевимірювання та відбору і обробки інформації.

У 1951 р. для розвитку науки в Західних регіонах України у Львові був створений філіал Академії наук України. Один із чотирьох інститутів цього філіалу був Інститут машинознавства автоматики (ІМА АН УРСР). Цей інститут був створений на базі дослідників Інституту автоматики і телемеханіки АН СРСР, і його очолив перший директор нашого інституту д-р техн. наук М. М. Шуміловський. В інституті у відділі автоматизації виробничих процесів, яким керував М. М. Шуміловський, завідував лабораторією автоматичного контролю старший науковий співробітник В. М. Михайловський, уже кандидат технічних наук.

Після закінчення інституту я навчалась в аспірантурі М. М. Шуміловського і в 1951 р. нарівні з іншими аспірантами була переведена в ІМА АН УРСР, зокрема в лабораторію В. М. Михайловського. Наукові напрями роботи лабораторії, як і відділу в цілому, були пов'язані із задачами, актуальними на той час для Західного регіону України, зокрема з нафтовидобувною промисловістю. У лабораторії проводились роботи з розробки матеріалів та засобів телеметрії для дослідження бурових свердловин.

Необхідно відмітити одну із головних заслуг В. М. Михайловського – за його плідну науково-організаційну роботу, яка привела до створення сектора фізикометрії і окремих наукових шкіл. В інституті на той час була обмежена кількість наукових кадрів. До співпраці залучались вчені Львівської політехніки, зокрема д-р техн. наук К. Б. Карандеєв, тоді ще молодий науковець Б. І. Блажкевич та інші.

Чимало перспективних студентів політехнічного інституту й університету, які проходили практику і виконували дипломні проекти в інституті, пов'язали в подальшому з ним свою наукову діяльність.

Першими науковими напрямами лабораторії В. М. Михайловського були роботи з телеметрії, пов'язані з методами підвищення точності, термостабільності й

ефективності глибинної апаратури для дослідження бурових свердловин у процесі магнітних і акустичних випромінювань. Тема моєї кандидатської дисертації була “Контроль траєкторії свердловини за допомогою магнітотелеметричних сенсорів”.

В 1952 р. В. М. Михайловський вже очолював відділ автоматизації виробничих процесів, який після реорганізації став відділом автоматичних і телемеханічних пристроїв. Хоча після закінчення аспірантури в 1953 р. я не працювала безпосередньо з В. М. Михайловським, напрям моїх наукових досліджень був визначений у відділі автоматичних і телемеханічних пристроїв. Усі мої наукові дослідження були пов’язані з використанням інформаційних характеристик магнітного поля в задачах телевимірювань. Я з великою пошаною і вдячністю згадую В. М. Михайловського. Робота з ним в 1951–1953 рр. була першим навчанням для мене, як науковця, і дала поштовх для всієї подальшої діяльності.

Вважаю своїм обов’язком зазначити, що на моїх очах у відділі автоматичних та телемеханічних пристроїв виховалась ціла низка провідних вчених, що дало змогу створити нові відділи у складі сектора фізикометрії. Широкого розвитку і визнання не тільки в нашому регіоні отримали роботи з магнітометрії (Р. Я. Бекман, Ю. І. Спектор), теорії електричних кіл (Б. І. Блажкевич), акустичних випромінювань (О. І. Цихан, В. В. Кошовий), геофізичного приладобудування (Л. Я. Мізюк). В. М. Михайловський ретельно стежив за сучасними досягненнями науки. В зв’язку з розвитком теорії інформації у відділах були залучені студенти Львівського університету, які в подальшому плідно працювали у цій галузі (Я. П. Драган, Я. О. Дубров, В. В. Грицик).

З 1960 р. до 2009 р. я працювала в інституті в інших відділах сектора фізикометрії, яка як новий науковий напрям була сформована і обґрунтована в своїх працях В. М. Михайловського, на той час уже (у 1961 р.) члена-кореспондента НАН УРСР. Багато своїх робіт я друкувала в науковому збірнику “Відбір і обробка інформації”, який випускався в секторі під керівництвом В. М. Михайловського. Інститут в складі двох секторів, один з яких був сектором фізикометрії, з 1964 року став називатись Фізико-механічним інститутом НАН УРСР.

Слід зауважити, що В. М. Михайловський був скромною людиною, дуже скрупульозною, педантичною в роботі. Відрізняючись великою працьовитістю і допитливістю, він сам разом зі своїми співробітниками ріс як науковець. До останнього часу, смертельно хворий Володимир Миколайович приходив в інститут, брав участь в обговоренні робіт сектора на вченій раді, зустрічався зі своїми колегами по роботі.

Звання члена-кореспондента НАН України він отримав завдяки великій кількості своїх праць і їх науково-технічному значенню.

На останок хочу відмітити, що важлива частка робіт з теорії сигналів, теорії відбору і передачі інформації та розробках в галузі приладобудування, якою інститут представлений в системі НАН України, належать В. М. Михайловському і колективу, який він виховав.

Згадує Є. Д. Михайлова: Пам’ятаю першу зустріч з Володимиром Миколайовичем. Після закінчення інституту я під час пошуку роботи в січні 1958 р. побачила оголошення на розі вул. Драгоманова про те, що Інституту машинознавства і автоматики АН терміново потрібен інженер з госпдогвірної тематики. Не знаючи, що це таке, я підійшла до прохідної, і Володимир Миколайович запросив мене для співбесіди, де розповів, яка у мене взагалі може бути робота. Але для початку (з певним випробувальним терміном) запропонував мені (“Я дуже добре знаю математику і фізику” – я так про себе сказала) редагувати математичну частину підготовленої до друку спільної з його співробітником Івановим (імені не пам’ятаю) монографії про дослідження крутизни нафтових свердловин у

процесі їх буріння. Мабуть, я успішно з цим справилася, і тому була зарахована на роботу у групу з розробки автоматизованих систем управління, де займалася автоматизацією витрат і розподілу води в каналах Інгулецької зрошувальної системи під час передачі телеметричної інформації по сільських телефонних мережах. Хочу тут зазначити, що Володимир Миколайович завжди детально цікавився ходом робіт, завжди у відділі проводилися наукові семінари з обговоренням отриманих результатів, давалася їх оцінка. Про добрі результати Володимир Миколайович пропонував доповідати на наукових конференціях. При цьому ніколи не говорив про своє співавторство, навіть якщо реально був керівником роботи. Завжди був дуже скромний, ввічливий і тактовний. Так я, ще молодий спеціаліст, була спрямована ним у м. Тбілісі в 1961 р. на всесоюзну конференцію щодо застосування електроніки, автоматики, телемеханіки і електрозв'язку у сільському господарстві з доповіддю про особливості наших розробок з автоматизації і телемеханізації зрошувальних систем на основі електро-механічних частотних елементів. Те саме було і під час розробки витратомірів вугільної пульпи для вугільних гідрошахт, гідроакустичних систем та ін.

Володимир Миколайович цікавився багатьма проблемами сучасної науки і техніки, іноді на той час не всім зрозумілими, такими як біотехнічні, інформаційні та ін., що мали ще порівняно бідний фактичний матеріал, але вже незабаром стали актуальними і основоположними в цих сферах науково-технічного прогресу та і для сучасної академічної науки, зокрема космічної.

Рис. 1. Поїздка у м. Мукачево, 1960. Зліва направо – тоді ще молоді інженери – А. Брагін (д.т.н, проф.), Я. Є. Беленький (д.т.н., проф.); Нижче – інж. Є. Д. Михайлова (ст.н.с., к.т.н.), секретар-машиністка В. І. Костенко, копіювальниця Г. Ніканович, В. М. Михайловський, інж. Н. Т. Тинна (ст.н.с., к.т.н.), технік-монтажниця С. Ларіон.

Володимир Миколайович завжди стимулював пошук наукової істини, так організовував науковий процес, щоб він приносив ефект і від його керівництва нами, і від різнобічності інтересів учнів, їх здібностей, активності, широти їх кругозору, а також і від запитів народного господарства країни. Про це свідчить широкий спектр виконаних під його керівництвом наукових розробок і друкованих

праць у різних галузях знань, і велика кількість його учнів, що стали тепер провідними вченими. Відділ розширювався до великого сектора Фізикомеретрії, що вже охоплював декілька самостійних відділів, створювалась у 1963 р. дослідницька база з гідроакустики на озері Світязь (Шацька база).

Володимир Миколайович завжди цікавився особистим життям співробітників і завжди допомагав у сімейних справах чим міг, був чуйним і турботливим. Жінкам на 8 березня завжди сам дарував квіти. Коли ми приходили на роботу, у кожної з нас на столі стояли горщики з квітами і вітальна листівка особисто від нього. Ще регулярно влаштовували пізнавальні поїздки всім відділом по області чи у Карпати, що створювало у відділі сприятливу та доброзичливу робочу атмосферу. І ми працювали дружньо і плідно (збереглося фото поїздки у м. Мукачево, 1960 р.).

Я не знаю, може інтуїтивно, може стихійно, може за планами чи притаманним йому науковим передбаченням, але наукова робота в широкому спектрі науково-технічних ідей, що проводилася в секторі, очолюваному Володимиром Миколайовичем, була актуальною і завжди на високому рівні як науковому, так і технічному. Про це свідчать успішні результати керованої ним роботи протягом багатьох минулих десятиліть, а також і тепер у всіх створених ще за нього наукових підрозділах, що функціонують за історично сформованою різноманітною тематикою у секторі фізикомеретрії, де і дотепер підтримуються наукові традиції об'єктивності та принципості у роботі, закладені їх засновником – Володимиром Миколайовичем Михайловським.

Рис. 2. Буклет з виставки в Києві (1962) – “Електро-механічні частотні елементи для передачі інформації по телефонних мережах зв’язку на Інгулецькій зрошувальній системі”.

Згадує С. Г. Нерубенко: Я потрапила в 21 відділ Фізико-механічного інституту вперше в 1963 році, після 4-го курсу Львівського державного університету на 9-місячну практику, а потім з 1969 року працювала там же старшим інженером. Пам’ятаю, мене вразила така “всеядність” В. М. Михайловського: широко освічений і надзвичайно допитливий, він готовий був застосовувати і застосовував методи і розробки, які використовуються у відділі для досліджень, для вивчення проблем в біології, медицині і т.д.

Обстановка у відділі була демократична; мови, віросповідання, національності – ніколи ніяких проблем. Хороша робоча обстановка.

Пригадую Володимира Миколайовича як людину дуже інтелігентну, виховану, я б сказала – аристократа, якби такі збереглися на той час. І водночас простого в спілкуванні, привітного і доброзичливого і дуже скромного.

Згадує Я. М. Пророк: Я прийшла проситися на роботу просто з вулиці і була вражена, як радо і привітно мене зустрів В. М. Михайловський. Перед цим я відвідала кілька інших установ і була рада, що мені там відмовили, тому що те, як зі мною говорили, не викликало ніякого бажання там працювати. А тут така привітність.

Наведу деякі приклади, нібито дрібниці, але вони характеризують людину. Володимир Миколайович був уважний і галантний з жінками. На день народження жінок він обов'язково вручав секретарці гроші і просив купити гарний букет квітів та вручити винуватиці торжества, але на “посиденьки” ніколи не залишався.

Якийсь час В. М. Михайлівський жив на вулиці Терешкової, в “хрущовці”. Співробітниця відділу Любина Таня, гуляючи з дітьми (один в колясці, іншого вела за руки), часто зустрічала його, коли він прогулювався доріжками. В. М. Михайловський незмінно зупинявся, цікавився здоров'ям, справами і вручав малюкові шоколадну цукерку (вони завжди на цей випадок були у нього в кишені). Коли вона тільки прийшла у відділ і стала працювати конструктором за кульманом, якимось повз проходив В. М. Михайловський з обходом; він ввічливо вітався з співробітниками і перекидався парою слів. Любину він знав ще погано, але зупинився близько кульмана, подумав і сказав: “Як красиво ви креслите”. І Таня запам'ятала це на все життя. Такого привітного ставлення до себе (і це відноситься до будь-якого співробітника), вона, як вона зараз каже, ні від кого більше на роботі не зустрічала.

Якась співробітниця відділу грішила частими запізненнями. Чергова на прохідній доповіла про це В. М. Михайловському. Володимир Миколайович викликав співробітницю і сказав їй, яка вона розумниця, роботяща, цінний співробітник, тільки він просить її не спізнюватися так систематично.

Співробітник відділу міг спокійно прийти до В. М. Михайловського і сказати, що йому для роботи потрібна така-то книга і вона є в продажі. Володимир Миколайович тут же діставав гроші: “Ідіть і купіть”. Повинна сказати, що цим трохи зловживали.

І таких прикладів безліч. Доброта, скромність, вихованість, почуття гумору, порядність – ось людські риси В. М. Михайловського. Тільки добрими словами можна згадувати про нього. Володимир Миколайович Михайловський був справді дуже гідною людиною.

*Фізико-механічний інститут ім. Г. В. Карпенка
НАН України, Львів
Львівський центр інституту космічних досліджень
НАН України та НКА України*

*Одержано
10.02.2014*